

Nacionalinio konkurso „Lietuvos istorijos žinovas“

UŽDUOTIS 2017-03-10

Mokyklos pavadinimas

Mokinio (-ės) vardas, pavardė, klasė

Visi klausimai yra suskirsti į trys grupes pagal sunkumą ir pateikti chronologine tvarka.

I grupės klausimai skirti 5-10 klasėms.

II grupės klausimai skirti 11-12 klasėms.

III grupės klausimai skirti besidomintiems Lietuvos istorija.

Už kiekvieną teisingą atsakymą skiriamas 1 taškas. Viso galima surinkti 60 taškų.

Surinkta _____ taškų.

LINKIME SĖKMĖS KONKURSE!

DĖMESIO! Kiekvienos klasės mokinys gali bandyti atsakyti į visus konkurso „Lietuvos istorijos žinovas“ klausimus.

I grupės klausimai skirti 5-10 klasėms.

1. XIII amžius. Rytuose – Našija, pietuose – Dainava, vakaruose – Karšuva, šiaurėje – Deltuva, o kas centre?

2. IX amžiaus Bremeno arkivyskupas Rimbertas rašė „...Karalius Olafas ir švedų žmonės įsigėdė išgarsėti ir [...] skubėjo labai narsiai prie pilies, vadinamos...“. Tai pirmoji rašytiniuose šaltiniuose paminėta dabartinės Lietuvos vietovė. Įvardykite ją.

3. Jos – tai slapti vingiuoti keliai per pelkę, ežerą ar upę, grįsti medžio rąstais ir akmenimis. Jos buvo tiesiamos per apsemtas ir sunkiai prieinamas vietas. Jų pavadinimas kilęs nuo žemaitiško žodžio „kūlis“, reiškiančio akmenį. Kaip jos vadinamos?

4. Kaip vadinasi vieta, kurioje senovės lietuviai kūrendavo ugnį ir aukodavo aukas?

5. Jo valdymo metu buvo pabaigta statyti šv. Kazimiero koplyčia Vilniaus katedroje. Iš visų ATR valdovų jis daugiausiai laiko rezidavo Vilniuje, 1648 m. mirė Merkinėje. Urna su jo širdimi pastatyta po šv. Kazimiero koplyčia. Kas šis valdovas?

6. Lietuvos Statutai ir daug kitų svarbių LDK dokumentų buvo surašyti rusėniškai. 1697 m. rusėnų kalbą oficialiai pakeitė lenkų kalba. Tačiau nemaža dalis svarbiausių LDK dokumentų buvo parašyta dar kita kalba. Kokia kalba jie buvo parašyti?

7. Kuris imperatorius XIX a. Vilniuje praleido 19 dienų ir paskelbė apie Lietuvos laikinosios vyriausybės komisijos sukūrimą?

8. Grafaitė gimusi Vilniuje, palaidota Kapčiamiestyje. XIX a. garsas apie ją pasklido po visą Europą ir už Atlanto. Buvo kuriamos pjesės, tapomi paveikslai, rašomos biografijos. Vienas pirmųjų jos atminimą įamžino Adomas Mickevičius, skyręs eilėraštį „Pulkininko mirtis“. Kas ši grafaitė?

9. Žuvusiems 1863–1864 m. sukilimo vadams pagerbti ne viename Lietuvos mieste turime jų vardais pavadintas gatves, paminklus, kitas atminimo vietas. Pasirinktinai nurodykite vieną šio sukilimo vadą.

10. Tai vienas iš didžiausių Prūsijos miestų, sostinė, Prūsijos hercogų ir karalių vainikavimo vieta. Iki XIX a. vidurio buvo Mažosios Lietuvos mokslo, kultūros ir spaudos centras. Kaip buvo vadinamas šis miestas?

11. Palangoje netoli „Jūrėtės ir Kastyčio“ skulptūros yra atminimo lentelė. Joje nurodoma, kad 1899 m. šioje vietoje įvyko pirmasis viešas renginys lietuvių kalba. Koks tai renginys?

12. „Lietuvos Taryba savo posėdyje vasario m. 16 d. 1918 m. vienu balsu nutarė kreiptis: į Rusijos [...] ir kitų valstybių vyriausybės šiuo pareiškimu:...” Nurodykite dar vieną valstybę į kurią buvo kreipiamasi Lietuvos Nepriklausomybės akte.

13. Vokiečių kariuomenei pasitraukus vilniečiai ją ten išvydo 1919 m. sausio 1 d. Vėliau daug metų jos ten nebuvo. 1988 m. spalio 7 d. ji vėl ten pat buvo iškelta. Ką išvydo vilniečiai?

14. Iš Onės Baliukonytės/Baliukonės eilėraščio: „... Eimutis, Lukšys, Juozapavičius, kritęs ant tilto per Nemuną.../ Vardus jų tauta iš po savo griuvėsių atkas./ Trispalvių ugnį prisikėlusi – šiandien ji mena/ Visas devynioliktų metų pašventintas meile aukas.“ Kaip Lietuvos istorijoje vadinamas karinių veiksmų laikotarpis, kuris aprašytas šio eilėraščio ištraukoje?

15. XIX a. Jurgaičių (Domantų) piliakalnis tikintiesiems tapo išskirtine vieta. Joje žmonės, tikėdamiesi Dievo malonės, palikdavo krikščioniškus simbolius. Sovietiniais metais šie simboliai ne kartą buvo sunaikinti, tačiau tikintieji juos vėl atstatydavo. 1993 m. čia lankėsi popiežius Jonas Paulius II. Kaip vadinama ši vieta?

16. Dėl jo 1919–1922 m. Lietuvos vyriausybėje ir Seime vyko karštos diskusijos, o spaudoje buvo rašoma apie „muštinį“, „ruginį“, „kirptuką“, „kalną“, „lietą“, „lyrą“ bei „vytį“. Apie ką diskutavo Lietuvos valdžia?

17. Perlojoje 1931 m. buvo pastatytas paminklas. Tai buvo vienas iš daugelio tuo metu šiam asmeniui pastatytų paminklų. Jį, kaip laisvės simbolį, sovietų valdžia ne kartą mėgino nugriauti, tačiau perlojiškiams pavyko paminklą išsaugoti. Ant jo postamento užrašyta „...gyvas būsi, kol gyvas nors vienas lietuvis“. Kam skirtas šis paminklas?

18. Tarpukario Lietuvą valdė trys prezidentai. Visi jie kilę iš skirtingų Lietuvos regionų: Antanas Smetona – iš Aukštaitijos, Aleksandras Stulginskis – Žemaitijos. Iš kurio etnografinio Lietuvos regiono buvo kilęs prezidentas Kazys Grinius?

19. Kuri valstybė pirmoji 1991 m. vasario 11 d. pripažino Lietuvos nepriklausomybę?

20. Senovėje šį žaidimą žaisdavo ne tik piemenėliai, bet ir suaugę vyrai. Savo raštuose žaidimą mini Simonas Daukantas ir Motiejus Valančius. Pietryčių Lietuvoje jis buvo vadintas „katilka“, Klaipėdos krašte – „rifle“. Nuo 1961 m. rengiamas šio žaidimo Lietuvos čempionatas, kurio laimėtojai gauna pereinamąjį gintarinį prizą. Kaip vadinamas šis žaidimas?.

II grupės klausimai skirti 11-12 klasėms

21. Kuris Lietuvos didysis kunigaikštis buvo priėmęs stačiatikių Bažnyčios vienuolystės įžadus?

22. Šis Lietuvos didysis kunigaikštis buvo vedęs stačiatikių kunigaikštytę, susirašinėjo su Konstantinopolio patriarchu, dėl katalikiško krikšto derėjosi su Šv. Romos imperatoriumi, tačiau mirė pagonis. Nurodykite šio Lietuvos didžiojo kunigaikščio vardą?

23. Šis paprotys (socialinis reiškinytis) atsirado priešistorės laikais ir yra kildinamas iš tradicijos kaimynams ar giminėms bendrai valdyti tam tikrų vabzdžių kelmą (avilį). Tokiu pačiu žodžiu kaip ir šis paprotys yra pavadintas ir M. K. Čiurlionio paveikslas. Kaip vadinamas šis paprotys?

24. Vygandas, Aleksandras, ... Kokio trečio vardo trūksta?

25. Šis lietuvių kilmės valdovas atnaujino Krokuvos universitetą, kuris iki šiol vadinamas jo vardu. Kas šis valdovas?

26. Į kurį Lietuvos didiką taip kreipėsi XVI a. pirmoje pusėje valdęs Prūsijos hercogas Albertas Hohencolernas: „fortūna mus, Albertus, sujungė valdų kaimynyste“.

27. Koks judėjimas, kurio jubiliejus šiemet minimas, paskatino išleisti pirmąją lietuvišką knygą?

28. Vilniaus universitetas ne kartą keitė pavadinimus. Kurio istorinio asmens vardu jis buvo vadinamas tarpukaryje?

29. 1683 m. valdovas, vadovaudamas jungtinėms Lenkijos-Lietuvos ir Šventosios Romos imperijos karinėms pajėgoms, prie Vienos nugalėjo gerokai didesnę musulmonų kariuomenę ir apgynė Europą nuo turkų. Popiežius Inocentas XI jį paskelbė krikščionybės saugotoju. Vienos mieste ir kitose Austrijos vietose jam skirtos atminimo lentos. Nurodykite šį valdovą.

30. Vokiečių kilmės didikų giminės atstovai XIII–XIV a. dalyvavo Livonijos ordino žygiuose į Lietuvą. Nuo XVII a. apsigyveno LDK teritorijoje, o vienas jų XVIII a. pabaigoje tapo žymiu LDK išdininku. Kokia tai giminė?

31. XVIII a. Europoje iškilo įtakinga tarptautinė organizacija, siekianti dvasinio tobulėjimo ir brolystės tarp skirtingų religijų, tautybių bei pažiūrų. 1738 m. organizaciją pasmerkė popiežius Klemensas XII. Tačiau ir XVIII a. antroje pusėje daug Lietuvos didikų priklausė organizacijai arba su ja aktyviai bendradarbiavo. Kaip vadinama ši organizacija?

32. 1897 m. jis išleido mažžemiams ir bežemiams skirtą laikraštį „Baltasis erelis“, pavadinęs jį „tarptautišku politišku laikraščiu“ nurodęs, kad leidėjas „Juozapas Baltasis Erelis Lietuvos Karalius“. Įvardykite šį leidėją.

33. Kurioje valstybėje ilsėdavosi Lietuvos gyventojai iki 1921 m., nuvykę į Palangą?

34. Šiandien Lietuvoje išrinkto naujojo Seimo pirmąjį posėdį pradeda ir pirmininkauja vyriausias amžiumi Seimo narys. Kuriame Seime G. Petkevičaitė-Bitė pradėjo šią tradiciją?

35. 1927 m. jis buvo nupirktas iš Vokietijos ir pavadintas „Prezidentas Antanas Smetona“. Sovietmečiu pervadintas du kartus: vadintas „Pirmūnas“ ir „Korall“. Kas 1927 m. buvo nupirkta?

36. Žodžiai „Antanas Nori Būti Ore“ padės atsakyti į klausimą, kaip buvo vadinami Antano Gustaičio sukonstruoti lėktuvai.

37. Radviliškio rajonas, Minaičiai. 1949 m. Vasario 16 dieną skelbiama: „3. Valstybinė Lietuvos santvarka – demokratinė respublika. 4. Suvereninė Lietuvos valdžia priklauso tautai“. Pasirašė LLKS. Nurodykite šį dokumentą paskelbusios organizacijos pavadinimą.

38. Karolis Garuckas, Eitanas Finkelšteinas, Ona Lukauskaitė-Poškienė, Viktoras Petkus ir Tomas Venclova. Kuris miestas buvo paminėtas šių disidentų įkurtos organizacijos pavadinime?

39. 1951 m. vasario 16 d. viena radijo stotis pradėjo transliacijas lietuvių kalba. Sovietinėje Lietuvoje – tai buvo laisvo žodžio šaltinis. Kaip vadinosi ši radijo stotis?

40. Kuriam JAV prezidentui už indėlį į Sovietų Sąjungos griūtį ir paramą Baltijos šalims yra suteiktas Vilniaus garbės piliečio vardas?

III grupės klausimai skirti mokiniams besidomintiems Lietuvos istorija

41. Kurio Lietuvos kunigaikščio pagonio vardu buvo pavadinti keli lenkų Mazovijos kunigaikščiai krikščionys?

42. Dabar taip vadiname netoliese gyvenantį žmogų. Tačiau XV–XVI a. šiuo žodžiu vadintas nelaisvasis baudžiauninkas. Įdomu, kad šis lietuviškas žodis randamas ir rusėnų kalba parašytuose dokumentuose. Koks tai žodis?

43. Kurio Lietuvos ir Lenkijos valdovo sūnūs viešpatavo keturių Europos valstybių sostuose?

44. XVII a. viduryje Lietuvos didžiųjų kunigaikščių rezidencija Vilniuje buvo apgriauta ir nuo tada ATR valdovai nuolatinės rezidencijos Lietuvoje nebeturėjo. XVIII a. valdovams iškilo naujos rezidencijos Lietuvoje reikmė. Kuriam LDK mieste XVIII a. iškilo rokoko stiliaus Lenkijos ir Lietuvos valdovų rūmai, kuriuose jie rezidavo iki ATR žlugimo?

45. 1838 m. žemaičių vyskupas Juozapas Arnulfas Giedraitis palaidotas savo vyskupijos Varnių katedros kriptoje. Vyskupo širdis kaip relikvija perduota kitai su jo giminės istorija susijusiai bažnyčiai. Kurio miestelio bažnyčioje palaidota vyskupo širdis?

46. Dalis Škotijos gyventojų XVII a. gerai žinojo vieno LDK miesto pavadinimą. Jame iki šių dienų yra išlikę keletas škotų namų. Koks tai miestas?

47. Šiuos LDK ūkio kompleksus, kurie priklausė dvarams, sudarė valstiečių lažo forma dirbama žemė, administracijos ir ūkiniai pastatai, manufaktūros, alkoholio daryklos. Kaip vadinosi šie kompleksai?

48. Asmenybė, priklausiusi XVIII a. Vilniaus liuteronų bendruomenei, suformavo reikšmingą Vilniaus architektūros mokyklą, perstatė ir išpuošė ne vieną Vilniaus įvairių konfesijų (liuteronų, katalikų, graikų katalikų, stačiatikių, žydų) šventovę. Įvardykite šią asmenybę.

49. Mažajai Lietuvai buvo būdingi nedideli kryžiaus pavidalo antkapiniai paminklai. Juos statydavo mirusiojo kojūgalyje, vyrams – iš ąžuolo, uosio, puoštus žirgais, moterims – iš eglės ar liepos, su augaliniu ornamentu. Kaip vadinami šie antkapiniai paminklai?

50. 1832 m. buvo uždarytas Vilniaus universitetas, o dar po dešimtmečio Vilniuje nebeliko ir iš universiteto suformuotų aukštųjų mokyklų – Vilniaus medicinos-chirurgijos akademijos ir Vilniaus Romos katalikų dvasinės akademijos. Kurį arčiausiai veikusį Rusijos imperijos universitetą galėjo rinktis norintys įgyti aukštąjį išsilavinimą Lietuvos jaunuoliai?

51. „Lietuvių tautos istorijos“ autorius Teodoras Narbutas parašė knygą ir apie dviejų pluoštinių augalų auginimą, kurie buvo svarbūs Lietuvos eksportui. Vienas iš tų augalų – linas. Nurodykite kitą augalą.

52. Pirmasis pagal rangą ATR valstybinis apdovanojimas buvo Baltojo Erelio Ordinas. Antrasis pagal rangą ordinas pavadintas vieno iš Lietuvos dangiškųjų globėjų vardu. Šio patrono skulptūra kartu su šv. Elenos ir šv. Kazimiero skulptūromis puošia Vilniaus arkikatedros frontoną. Kaip vadinosi šis ordinas?

53. Šis žodis buvo įtrauktas į 1907 m. išleistą Jurgio Šlapelio „Svetimų ir nesuprantamų žodžių žodynėlį“. Nustatyta, kad šį „organizuotą politinę bendruomenę“ reiškiantį žodį iš latvių kalbos pasiskolino Simonas Daukantas. Koks tai žodis?

54. Litvakas, vienas žinomiausių Prancūzijos filosofų, egzistencinės fenomenologijos plėtotojas, gimė ir kurį laiką gyveno Kaune. Į lietuvių kalbą, kurią filosofas mokėjo, yra išverstos jo knygos „Etika ir begalybė“, „Apie Dievą, ateinantį į mąstymą“. Įvardykite šį filosofą.

55. XIX a. šis patiekalas iš dviejų sudedamųjų dalių buvo įprastas visų socialinių Lietuvos gyventojų sluoksnių valgis. Lenkijos Karalystės gyventojams šis patiekalas atrodė keistas ir juokingas, nors „kaip pagoniškas, valgis gana geras“. Kokia daržovė ir saldėsis sudaro šį patiekalą?

56. Būdamas partizanu šis rašytojas, literatūros kritikas, vertėjas ir toliau kūrė eilėraščius, sonetų ciklus, rašė satyrinius kūrinius. Jo poezija plito nuorašais, buvo spausdinama partizanų leidiniuose. Skrybėlėtą, su akiniais ir šautuvu rankose bendražygiai jį vadino „literatūros profesoriumi“. Įvardykite šį rašytoją.

57. Gimė jis 1873 m. Molėtų rajone. Mokėsi Peterburgo kunigų seminarijoje, įšventintas kunigu, slapta konsekruotas vyskupu, kalintas lageryje Solovkų salose. Lietuvai ir Sovietų Sąjungai pasikeitus kaliniais, sugrįžta į Lietuvą. Po Antrojo pasaulinio karo vėl ištremtas į Vladimiro kalėjimą ir į Mordoviją. Už ištikimybę Bažnyčiai 1962 m. popiežius Jonas XXIII suteikė arkivyskupo titulą. Po pakvietimo dalyvauti Vatikano II Susirinkime, padarytos kratos, mirė neaiškiais aplinkybėmis. Popiežius Pranciškus pritarė nutarimui arkivyskupą už kankinystę skelbti palaimintuoju. Įvardykite šį Lietuvos dvasininką.

58. 2015 m. Vilniuje buvo atidengtas paminklas pirmajam Lietuvos banko valdytojui, lito „tėvui“ Vladui Jurgučiui. Tai pirmasis ir kol kas vienintelis Lietuvoje biustas, kurio gamybai buvo panaudota netradicinė medžiaga. Nurodykite ją.

59. Mokslininkas ištremtas iš Rusijos, tarpukariu dėstė Kaune, kuriame parašė daugiatomį veikalą „Europos kultūros istorija“. 1949 m. buvo suimtas, mirė Abezės lageryje. Įvardykite šį kultūros istoriką ir filosofą.

60. Šis savaitraštis, kurio tiražas buvo pasiekęs net 110 000 egzempliorių, pradėjo eiti 1988 m. Jį leido Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio suburta redakcinė kolegija. Kaip vadinosi šis savaitraštis?